O'ZBEKISTONDA KRIPTOVALYUTALAR SAVDOSI VA MEYNING: QONUNIY-HUQUQIY VA TEXNIK JIHATLARI

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
To‘rtko‘l fakulteti Soliq va soliqqa tortish
yo‘nalishi 3-kurs bakalavriyat talabasi
Yusupboyev Muhammad

Annotatsiya: Ushbu tezisda O'zbekistonda kriptovalyutalar savdosini tashkil etish va mayning faoliyatini tartibga solishning dolzarb masalalarini ko'rib chiqadi. Kriptovalyutalarning paydo bo'lishi va uning iqtisodiyotdagi o'rni, shuningdek, O'zbekistonda bu sohani rivojlantirishning mavjud qonuniy-huquqiy bazasi va texnik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Xalqaro tajribani o'rganish asosida kelgusida O'zbekistonda kripto sanoatining barqaror rivojlanishi uchun tavsiyalar beriladi. Tadqiqotning maqsadi - zamonaviy raqamli iqtisodiyot sharoitida kripto aktivlar bilan bog'liq faoliyatni huquqiy va texnik jihatdan tartibga solishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat.

Kalit so'zlar: kriptovalyuta, mayning, O'zbekiston, qonunchilik, raqamli iqtisodiyot

Bugungi kunda dunyo iqtisodiyotida kriptovalyutalarning o'rni tobora ortib bormoqda. Bu yangi texnologiya nafaqat moliyaviy tizimlarni, balki iqtisodiyotning boshqa jabhalarini ham o'zgartirishga qodir. O'zbekiston ham ushbu global tendentsiyalardan chetda qolmasdan, kriptovalyutalar savdosi va mayning (mining) faoliyatini tartibga solish bo'yicha izlanishlar olib bormoqda. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi O'zbekistonda kriptovalyutalar bilan bog'liq operatsiyalarni tashkil etishning huquqiy-me'yoriy asoslarini tahlil qilish hamda mayning faoliyatining texnik va iqtisodiy jihatlarini o'rganishdan iborat. Bu boradagi mavjud

muammolarni aniqlash va ularning yechimi bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotda O'zbekistonda kriptovalyutalar savdosi va mayning faoliyatini huquqiy tartibga solishning mavjud qonun hujjatlari, jumladan, Prezident farmonlari, hukumat qarorlari va tegishli vazirliklar tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy aktlar tahlil qilindi. Shuningdek, xalqaro tajriba, xususan, rivojlangan davlatlarda kripto aktivlar bilan bog'liq faoliyatni tartibga solish bo'yicha qabul qilingan qonunlar va ularning samaradorligi o'rganildi. Mayning faoliyatini tashkil etishning texnik jihatlari, jumladan, zarur texnik uskunalarni tanlash, elektr energiyasi ta'minoti, sovutish tizimlari va internet ulanishining barqarorligi bo'yicha ilmiy adabiyotlar va texnik qo'llanmalar ko'rib chiqildi. Kriptovalyuta savdosining texnik platformalari, xususan, birjalar va ayirboshlash vositachilari faoliyatiga oid ma'lumotlar ham tahlil etildi. Tadqiqotda qiyosiy-huquqiy, tizimli va statistik tahlil usullaridan foydalanildi.

O'zbekistonda kriptovalyutalar savdosi va mayning faoliyatini tartibga solish bo'yicha dastlabki qadamlar tashlangan bo'lsa-da, ushbu sohada hali ham ko'plab huquqiy bo'shliqlar mavjud. Xususan, kriptovalyutalarni rasman valyuta yoki mol-mulk sifatida tasniflash masalasi to'liq hal etilmagan. Mayning faoliyati uchun elektr energiyasi tariflari va soliqqa tortish mexanizmlari aniq belgilab berilmagan. Xalqaro tajribani o'rganish shuni ko'rsatadiki, ko'plab mamlakatlar kripto aktivlarni jismoniy va yuridik shaxslar uchun qonuniy to'lov vositasi sifatida tan olmagan holda, ularni mulk yoki investitsiya obyekti sifatida rasmiylashtirmoqda. Mayning faoliyati uchun esa, ko'pincha, alohida litsenziyalash tartiblari va elektr energiyasi uchun o'zgartirilgan tariflar joriy etilmoqda. Tadqiqot natijasida O'zbekistonda kripto aktivlar bozorini rivojlantirish uchun huquqiy bazani takomillashtirish, mayning subyektlari uchun aniq soliq rejimini joriy etish va iste'mol qilinayotgan elektr energiyasi uchun imtiyozli tariflarni belgilash zarurligi aniqlandi.

O'zbekistonda kriptovalyutalar savdosi va mayning faoliyatini tartibga solish kelajakda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun muhim omil hisoblanadi. Ushbu sohadagi mavjud huquqiy-me'yoriy va texnik muammolarni bartaraf etish orqali investorlar uchun qulay sharoit yaratish, qonuniy faoliyat yuritayotgan subyektlarni qo'llab-quvvatlash va shu orqali davlat byudjetiga qo'shimcha tushumlarni ta'minlash mumkin. Kelgusida O'zbekistonda kripto aktivlar bozorini rivojlantirish bo'yicha qabul qilinadigan qonun hujjatlari xalqaro standartlarga mos bo'lishi, shuningdek, mahalliy sharoitlarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi lozim. Bu esa, o'z navbatida, mamlakatning jahon moliyaviy tizimidagi o'rnini mustahkamlashga va innovatsion texnologiyalarni joriy etishga xizmat qiladi. Tadqiqotda berilgan tavsiyalar ushbu yo'nalishda aniq qadamlar tashlashga yordam beradi.

5. Adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023 yil 16 martdagi "Raqamli Investitsiyalar va Kripto Aktivlar Bozori Faoliyatini Yanada Takomillashtirish Chora-Tadbirlari To'g'risida"gi PF-37-son Farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023 yil 15 iyundagi "Kripto Aktivlar Bozori Faoliyati bilan Shug'ullanuvchi Tashkilotlarni Litsenziyalash Tartibini Tasdiqlash To'g'risida"gi 272-son Qarori.

3. Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.

4. Yuan, Y. (2016). Blockchain and cryptocurrency. In Blockchain and cryptocurrency (pp. 1-10). Springer, Cham.

5. Gandal, N., & Halaburda, C. (2014). The economics of digital currencies. In Digital currencies (pp. 23-44). Springer, Berlin, Heidelberg.